

Gmina Huszlew

Gmina Huszlew leży w województwie mazowieckim, w południowej części powiatu łosickiego, na południu Podlasia (pogranicze Równiny Łukowskiej i Wysoczyzny Siedleckiej). Siedzibą gminy jest wieś Huszlew, położona 12 km na pd-wsch od Łosic. Gminę zamieszkuje 3455 osób, z czego w samym Huszlewie około 500 osób. Powierzchnia gminy wynosi 117 km². Jest to gmina rolnicza w której użytki rolne zajmują 84 proc. powierzchni, a lasy ponad 13 proc. Dominuje uprawa zbóż i ziemniaków, ale uprawia się także owoce i warzywa.

Bogactwem naturalnym gminy są złoża kredy piszącej w okolicy Zień i Bachorzy. Najważniejszą arterią komunikacyjną gminy jest droga krajowa nr 19. W roku 1991 w miejscowości Huszlew została wybudowana stacja wodociągowa, która obecnie zaopatruje w wodę jedenaście wsi.

Gmina jest członkiem Stowarzyszenia Powiatów i Gmin Nadbużańskich, należy także do Związku Gmin Wiejskich oraz Związku Nieskażone Środowisko.

Herb

W czerwonym polu tarczy herbu, między dwoma mieczami księżyc na opak, złoty z takąż gwiazdą w środku i krzyżem z dwojonym srebrnym na barku. Całość nad srebrną bramą-dzwonnicą wejściową do kościoła pod wezwaniem św. Antoniego Padewskiego w Huszlewie.

Historia

Historia osady sięga przełomu IX-X wieku, kiedy istniał tu lokalny ośrodek władzy – grodzisko obronne położone pomiędzy obecnym Huszlewem, a Makarówką. Pierwsza wzmianka o wsi Huszlew pochodzi z 1390 r., kiedy król Władysław Jagiełło nadał ją, razem z innymi włościami Abrahamowi z Jaxów Chamcowi herbu Gryf. Później wieś była częścią klucza woźnickiego (Woźniki w powiecie mielnickim), należącego do Kiszaków. W XVI w. Huszlew stał się stolicą obszernych dóbr podlaskich Mleczków herbu Korczak. Po śmierci Wojciecha Mleczko, ostatniego z rodu, Huszlew dostał Jan Władysław Kunat Wyrozębski.

Jego córkę Joannę Petronełę poślubił w 1726 r. hetman koronny Franciszek Woroniecki herbu Korybut odmienny i od tego czasu, aż do 1944 r. Huszlew i okoliczne dobra należały do Woronieckich. Wnuk Franciszka Woronieckiego, Antoni miał wraz z Barbarą z Cieszkowskich 3 synów: Ewarysta (zmarłego na Kaukazie), Jeremiego (1804-1877, dziedzica Huszlewa i fundatora miejscowego kościoła), Lucjana (zmarłego w 1875 r., kapitana kawalerii w powstaniu listopadowym, odznaczonego Złotym Krzyżem Orderu Virtuti Militari) i córkę Eleonorę. Za czasów Antoniego Woronieckiego przebudowany został dwór w Huszlewie. Mieszkańcy wsi należących do Gminy wielokrotnie stawali w obronie Ojczyzny - w czasie najazdu szwedzkiego w XVII w., w powstaniach listopadowym i styczniowym oraz w czasie II wojny światowej. Od czasów powstania styczniowego w Liwkach Szlacheckich jest kopiec, jaki miejscowi chłopcy usypali na cześć Leona Frankowskiego. Był on szlachcicem, komisarzem na województwo lubelskie i dowódcą sił powstańczych. Kiedy leczył się z doznanych w walkach ran został rozpoznany, schwytyany i skazany na śmierć. 24 stycznia 1944 r. Niemcy aresztowali i wywieźli z Huszlewa. 126 osób. Część z nich skierowano do obozu na Majdanku. W dniu 30 kwietnia 1944 r. doszło w rejonie wsi Wygoda do słynnej bitwy, w której żołnierze 34 Pułku Piechoty Armii Krajowej pod dowództwem majora Stefana Wyrzykowskiego (pseudonim "Zenon") zlikwidowali niemiecką ekipę radiolokacyjną oraz wspierające ją formacje SS i żandarmerii. Walki o niepodległość nie skończyły się wraz z końcem II wojny światowej. Świadcząc tym między innymi groby żołnierzy AK w Huszlewie, którzy polegli w 1946 r. pod Kiełbaskami.

Zabytki w Gminie Huszlew - obiekty sakralne:

- Kościół parafialny p. w. **Matki Boskiej Anielskiej w Mostowie.**

Pierwotny kościół drewniany przeniesiony został ok. 1700 roku z Huszlewa. Do 1872 roku użytkowany był jako cerkiew grekokatolicka, a potem prawosławna. Od 1919 roku stanowił ponownie siedzibę parafii rzymsko-katolickiej. Świątynia zbudowana została w 1937 roku. Wysoki korpus nakryto dwuspadowym dachem, osłoniętym z obu stron dekoracyjnymi szczytami. Do elewacji wschodniej, zakończonej wysoką barokową sygnaturką, przylega kwadratowe prezbiterium, zamknięte półkolistą absydą. W jej zachodniej części naroża ujęto pilastrami wieńcząc je dekoracyjnym szczytem. Na osi tej neobarokowej świątyni wpisano pilastrowy portal główny. Wnętrze zawiera między innymi XIX-wieczną ikonę przedstawiającą Chrystusa oraz złoty kielich cerkiewny z XVIII wieku.

• Makarówka

Kościół parafialny p.w. Zwiastowania Najświętszej Marii Panny w Makarówce to dawna cerkiew grekokatolicka wzniesiona w 1701 roku. W 1935 roku zamieniona została po gruntownym remoncie na kościół rzymskokatolicki.

Jest to drewniana konstrukcja zrębowa. Nawa na rzucie prostokąta, z węższym prezbiterium zamkniętym prostą ścianą. We wnętrzu znajdujemy strop belkowany oraz balkonowo nadwieszony chór muzyczny z balustradą z ozdobnie wycinanych desek. Dach dwuspadowy, kryty gontem.

• Huszlew

Na skrzyżowaniu dróg z Leśnej Podlaskiej do Łosic znajduje się **zespół kościoła parafialnego pw. św. Antoniego Padewskiego**. W jego skład wchodzi: kościół, dzwonnica, plebania, wikariat, organistówka oraz kostnica.

Pierwszy kościół powstał około roku 1666, kiedy Anna Maria z Opalińskich i Wojciech Emeryk Mleczek ufundowali pierwszą drewnianą świątynię, przeniesioną w 1700 roku do Mostowa. Kolejny drewniany kościół zbudowano w 1705 lub 1735 roku, staraniem Anny z Wyrozębskich i Franciszka Korybut Woronieckiego. Niestety w 1858 roku uległ całkowitemu spaleni.

Obecny kościół wzniesiono w latach 1859-1867 z cegły i polnych kamieni, kosztem Jeremiego Woronieckiego. Świątynia ulokowana została na planie prostokąta, z prezbiterium oraz dwoma kaplicami. Obiekt nakryto trójpołaciowym dachem. Elewacja zewnętrzna kościoła została otynkowana i zwieńczona mocno profilowanym gzymsem. Ostrosłupowy, główny portal świątyni poprzedzony trójstopniowymi schodami, ujęty został po bokach skarpami. Środkowa część szczytu kościoła podkreślona została układem pięciu sterczyn.

W kościele zachowało się bogate wyposażenie z XVII i XVIII wieku, m.in. ołtarze neogotyckie wykonane w 1868 roku przez Januarego Buchwalda. W głównym ołtarzu znajduje się obraz św. Wojciecha bpa z połowy XIX wieku, w lewym barokowy obraz św. Antoniego Padewskiego z przełomu XVII/XVIII wieku. W kościele znajdują się również dwa obrazy autorstwa Józefa Buchbindera – św. Jan Nepomucen oraz św. Anna nauczająca Marię – oba z 1897 roku.

Parafia erygowana 16 czerwca 1666 r. przez Mikołaja Prażmowskiego, biskupa łuckiego, obejmuje dziś ponad trzy czwarte obszaru Gminy. Kościół znany jest szeroko w diecezji siedleckiej z odpustów ku czci św. Antoniego Padewskiego, na które chętnie przyjeżdżają całe rodziny.

Istotne znaczenie w zespole kościoła parafialnego odgrywa **dzwonnica - brama z ok. 1860 r.** Ten neogotycki, dwukondygnacyjny obiekt osadzono na czterech słupach i trzech arkadach. Zwieńczeniem budowli jest wysoki ostrosłupowy hełm z pasowym krzyżem żelaznym umiejscowionym na kuli.

Innym ważnym zabytkiem sakralnym jest neobarokowa brama cmentarna, wybudowana ok. 1860 roku. Trójprzęsłowa konstrukcja składa się z półkolistych arkad opartych na kwadratowych filarach nakrytych stożkowymi daszkami i zwieńczonych profilowanym gzymsem. W kondygnacji dolnej umiejscowiono szeroki i wysoki półkoliście zamknięty przejazd, natomiast w górnej trzy arkadowe prześwity.

Na południowo-zachodnim krancu wsi, w koncu XIX w. z fundacji mieszkanców, wybudowano **kaplicę p. w. Matki Boskiej Częstochowskiej**. Budowla, założona na planie prostokąta, nakryta została dwuspadowym dachem. W jej

frontowej elewacji boki ujęte zostały pilastrami z prostokątnym otworem drzwiowym zamkniętym półkoliscie. Szczyt o wierzchołku zamkniętym trójbocznie zwieńczono gładką ścianką o formie prostokąta i krzyżem łańciskim na jego osi prostej. Elewacje boczne ujęto dwoma wnękami arkadowymi.

Zabytki świeckie w Gminie Huszlew:

• Zespół dworsko-parkowy w Bachorzy

Położony jest w północnej części gminy, na wschód od zabudowań wsi Bachorza. Późnoklasycystyczny dwór zbudowano około 1822 roku dla Wawrowskich. Budynek murowany z cegły, tynkowany, parterowy, na piwnicach sklepionych kolebkowo. Na rzucie prostokąta. Na narożach boniowany, z wgłębny portykiem o dwóch kolumnach tokańskich. Dach niski, czterospadowy, kryty blachą.

Od ogrodu posiada nowszy taras. Wokół dworu istnieją pozostałości parku krajobrazowego, z aleją świerkową na osi i dwoma stawami. Do dworu prowadzi aleja lipowa. Obecnie własność prywatna.

• Zespół dworski w Huszlewie

Położony jest w centrum wsi nad Złotą Krzywulą. W skład zespołu wchodzi m.in.: klasycystyczny dwór murowany, rządcówka, chlewnia i lamus.

Dwór pochodzący z przełomu XVIII i XIX wieku zbudowano na rzucie prostokąta. Budynek jest parterowy, z piętrową częścią środkową, z portykiem od frontu i ryzalitem od tyłu. Dwukondygnacyjny ryzalit elewacji ogrodowej zwieńczony jest pełnym belkowaniem z prostą attyką. Posiada wysunięty do przodu pseudo-portyk ujęty po bokach tokańskimi pilastrami, podtrzymującymi trójkątny fronton z okulusem. Skrajne osie elewacji ujmują boniowane pilastry. Wnętrze posiadają dwutraktowy układ z sienią pośrodku i klatką schodową, za którą znajduje się salon o ściętych narożnikach. Posiada czterospadowy dach pokryty gontem.

Dwór został zdewastowany w 1945 r., zabezpieczony i częściowo odrestaurowany w latach 1958-60. Obecnie stanowi własność prywatną.

Wokół dworu pozostałości parku krajobrazowego z XIX wieku. Od południa znajduje się tam duży staw z wysepką. (foto) W parku zachowały się ruiny oranżerii z XIX w.

• Zespół dworsko-parkowy w Kownatach

Położony jest na północ od zabudowy wsi. Drewniany dwór zbudowany na rzucie prostokąta w pierwszej połowie XIX wieku dla Rytlów jest parterowy. Od frontu znajduje się wystawka ujęta dwoma słupami, zwieńczona trójkątnym szczytem. Dach naczółkowy. W części parkowej zachował się starodrzew z aleją lipową, okazałymi wiązami, modrzewiami i innymi gatunkami drzew i krzewów. Obecnie obiekt gruntownie odrestaurowany stanowi własność prywatną.

• Liwki

W Liwkach znajduje się figura przedstawiająca świętego Jana Nepomucena. Ludowa rzeźba z 1 połowy XIX wieku umieszczona jest w nowszej, przydrożnej kapliczce.

• Zespół dworski w Dziadkowskich

Położony jest w południowej części gminy nad rzeką Piszczką. Z renesansowego XVII-wiecznego założenia dworsko-pałacowego nie zachowały się oryginalne zabudowania. Obecny dwór wybudowany został w 1921 roku przez Zygmunta Chrzanowskiego.

Ten drewniany, eklektyczny obiekt, wzniesiony został z bali sosnowych osadzonych na podmurówce ceglanej z podwaliną sosnowa. Całość budynku nakryta jest czterospadowym dachem. Ciekawie rozplanowano elewację południową budynku. Dwuskrzydłowe przeszklone drzwi z parą okien, poprzedzone zostały wielostopniowymi

schodami z pełnymi balustradami po bokach. Elewacja północna to narożne podcienia, oparte na dwóch słupach z małym okienkiem i drzwiami prowadzącymi do sieni. W centralnym punkcie elewacji wkomponowany został drewniany ganek. Po II-ej wojnie światowej majątek rozparcelowano, a dwór zamieniono na szkołę. Obecnie jest to własność prywatna.

• **Kaplica filialna p. w. św. Dominika w Dziadkowskich**

Zbudowana została w 1909 roku. Zbudowana jest z drewna. Zawiera ludowy krucyfiks oraz żyrandol z kryształami z pierwszej połowy XIX w.

 Do Dworu prowadzi aleja lipowa

Zespół dworsko - parkowy w Bachorzy

Głaz upamiętniający bitwę żołnierzy AK pod Wygodą